

1: Om Kenya og Tanzania

For å forstå hvorfor skadelige skikker fortsatt lever videre i Kenya og Tanzania, er det lurt å vite litt om landene. Ikke bare om naturen og dyrene, men også om politikk, tradisjoner og tro.

PROTESTER OG MOTSTAND

Se for deg at politikerne i landet ditt tar imot penger under bordet, gir seg selv fordeler, mens vanlige folk sliter med å ha råd til skole og mat. Hvordan ville du reagert? I Kenya er dette hverdagen for mange. Ungdom opplever at de ikke blir lyttet til, og at voksne i maktposisjoner først og fremst tenker på seg selv. Mange unge har derfor gått ut i gatene og protestert for rettferdighet og en bedre framtid. Myndighetenes svar er ofte vold, og mange ungdommer har blitt skadet eller arrestert.

I nabolandet Tanzania er situasjonen litt annerledes, men også krevende. Da president Samia Suluhu Hassan kom til makten i 2021, håpet mange at hun ville åpne opp for mer demokrati og frihet. Men de siste årene har myndighetene i stedet strammet til. Nå vil presidenten sitte med makten, og de som kjemper imot får strenge straffer. Det betyr i praksis at også ungdom i Tanzania vokser opp i et samfunn hvor staten ikke gir dem retten til å velge og mene det de vil.

TRADISJON OG TRO

Tradisjon og religion er en viktig del av livet i både Kenya og Tanzania. Mange går i kirken eller moskeen, samtidig som tro knyttet til forfedre og naturånder spiller en viktig rolle. Gamle forestillinger om forfedre og naturånder finnes fortsatt. Gamle ritualer markerer alt fra fødsel til bryllup og overgang til voksenliv. Men noen tradisjoner kan være skadelige - særlig for jenter. Kjønnsslemlestelse og barneekteskap er eksempler på dette. Disse praksisene tar fra jenter muligheten til å bestemme over sin egen kropp, gå på skole og bygge sitt eget liv. For gutter kan tradisjonene og kjønnsrollene også være strenge, med forventninger om å forsørge familien eller gjennomføre risikofylte «mannsritualer».

SKADELIG OVERTRO

Har du noen gang «banket i bordet» for å unngå uflaks, eller hørt at det er et dårlig varsel når en svart katt krysser veien? Det er overtro - og vi har masse av det i Norge også.

I Kenya og Tanzania kan overtro styre langt mer i hverdagen. Sykdom kan for eksempel bli forklart som en forbannelse. Noen går til healere for å få hjelp med alt fra kjærlighet til å framkalle regn eller få beskyttelse. Problemet er at overtro noen ganger blir er til farlige praksiser. Da handler det ikke bare om morsomme ritualer, men om noe som kan påvirke liv og helse.

2: Kjønnslēmlestelse

Kanskje du har hørt ordet lēmlestelse før? Et "lēm" kan være en arm eller et bein. En del av kroppen.

Kjønnslēmlestelse er når man fjerner hele eller deler av jenters ytre kjønnsorganer. På engelsk heter det Female Genital Mutilation (FGM). Man kan også kalle det omskjæring av jenter.

Kjønnslēmlestelse er forbudt i de fleste land. Det er også tortur. Likevel er dette en praksis som skjer sykt mange steder i verden - også i Kenya og Tanzania.

HUORFOR SKJER DET?

Mange lokalsamfunn forsvarer FGM med at det gjør jentene «rene», eller at de må gjennomgå det for å kunne gifte seg. Familien kan også få høyere «brudepris» dersom datteren er kjønnslēmlestet. Det finnes også sosialt press. Jenter som ikke gjennomgår FGM, blir ofte sett på som «umodne», «urene» eller «uskikkelige» i sine lokalsamfunn. De kan bli holdt utenfor av andre jenter, og noen voksne tror til og med at de kan bringe ulykke.

Selv om FGM er forbudt i både Kenya og Tanzania, skjer det fortsatt i flere regioner. Noen ganger blir jentene tatt med over grensa mellom de to landene for å kjønnslēmlestes- dette kalles "cross-border FGM", og gjør det lettere å omgå loven

KONSEKVENSER

For jenta selv er konsekvensene enorme:

- sterke smerter og traumer
- infeksjoner og komplikasjoner ved graviditet og fødsel
- problemer med seksualitet, mensén og urinering
- i verste fall: død

MAN KAN IKKE SI MOTSTAND UTEN "MOT"

Det finnes modige ungdommer, foreldre og organisasjoner som jobber for å stoppe FGM. Mange jenter har stått imot presset fra familie og naboer. De risikerer sosial utestenging og hets, men kjemper for retten til å bestemme over egen kropp. Mot skadelige skikker.

3: Barneekteskap og tenåringsgraviditet

Tenk deg at du er 14-15 år, går på skolen, henger med venner, og plutselig blir fortalt at du skal gifte deg med en voksen mann du kanskje ikke engang kjenner. For mange jenter i Kenya og Tanzania er dette virkeligheten.

HUORFOR SKJER DET?

Ofte handler det om fattigdom. Når familien sliter med å få endene til å møtes, kan det å gifte bort en datter føles som den eneste løsningen. Mannens familie betaler en såkalt "brudepris", altså penger eller gaver som gir familien til jenta litt økonomisk trygghet.

Tradisjon spiller også inn. Ofte blir kvinner sett på som «mannens eiendom», og for foreldre er det stor skamkam dersom en datter får barn utenfor ekteskap.

SYKT DRITT FOR JENTENE

Når en jente gifter seg tidlig, må hun som regel slutte på skolen. Hun mister muligheten til utdanning og framtidsdrømmer. Mange opplever vold og mangel på frihet i ekteskapet. Og dessverre henger barneekteskap ofte sammen med tenåringsgraviditet.

Å føde som barn eller tenåring kan være livsfarlig, særlig dersom jenta har blitt utsatt for kjønnslemlestelse. Kroppen er ikke klar for en graviditet, og mange får varige helseproblemer eller dør under fødsel. En del får utført ulovlige og farlige aborter for å unngå alle problemene som følger med graviditet og fødsel. I tillegg kan jentene bli stigmatisert og utstøtt fra både familien og lokalsamfunnet.

TENÅRINGSGRAVIDITET UTENFOR EKTESKAP

Det finnes også jenter som blir gravide uten å være gift. Da handler det ofte om lite kunnskap om prevensjon eller manglende tilgang til helsetjenester. Noen blir presset inn i forhold med en mann for å få penger til helt grunnleggende ting - bind, mat eller skolepenger. Da blir de ekstra sårbare for seksuell utnyttelse.

ALT HENGER SAMMEN

Kjønnslemlestelse, barneekteskap og tenåringsgraviditet henger tett sammen. FGM kan føre til at jenter blir giftet bort tidlig. Barneekteskap kan lede til tidlig graviditet. Og hele kjeden gjør at jenter mister retten og muligheten til å bestemme over sine egne liv.

Tema 4: Likestilling mellom kjønnene

Har du hørt om FNs bærekraftsmål? Det er en slags verdensplan med 17 mål for å gjøre jorda til et bedre sted å leve. Ett av disse målene handler om likestilling mellom kjønnene – det er mål nummer 5.

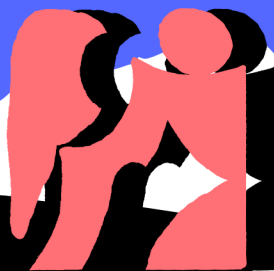
Likestilling betyr at jenter og gutter, kvinner og menn skal ha like muligheter. Høres kanskje selvfølgelig ut? At man får gå på skole uansett om man er jente eller gutt. At man kan bestemme over sin egen kropp. At man får like mye betalt for samme jobb. Men sannheten er at vi er langt ifra å nå disse målene, både i Norge i resten av verden. Det går faktisk feil vei, selv her i vesten.

HVA SIER BÆREKRAFTSMÅL 5?

Kort fortalt handler det om at:

- Jenter og gutter skal ha like rettigheter og muligheter.
- Kjønnbasert vold og diskriminering skal stoppes.
- Kvinner skal få delta i politikk, økonomi og samfunn på lik linje med menn.
- Skadelige skikker som barneekteskap og kjønnslemlestelse skal ta slutt.

Det er et mål som går rett inn i ungdommers hverdag i Kenya og Tanzania, hvor mange jenter fremdeles blir giftet bort som tenåringer eller tvunget gjennom kjønnslemlestelse. Men også her i Norge er det relevant – for fortsatt ser vi lønnsforskjeller, trakassering og kjønnsroller som begrenser både jenter og gutter.

ANDRE BÆREKRAFTSMÅL

Likestilling henger tett sammen med:

- Mål 4 (God utdanning): Utdanning er nøkkelen for likestilling.
- Mål 3 (God helse og livskvalitet): Jenter som har kontroll over egen reproduksjon får bedre helse.
- Mål 8 (Anstendig arbeid): Lik lønn og arbeidsmuligheter for kvinner.

RELEVANS FOR UNGDOM I NORGE

Mange ungdommer kan kjenne seg igjen i temaer som:

- Mobbing eller trakassering på grunn av kjønn.
- Press til å følge stereotypiske kjønnsroller (f.eks. gutter skal være tøffe, jenter skal oppføre seg pent).
- Diskusjoner om likestilling på skole, i fritidsaktiviteter eller i familie.

Tema 5: FOKUS på aktivisme

I Norge kan det kanskje føles litt rart å snakke om kvinnekamp. Vi har jo kommet ganske langt; jenter og gutter går på skole, alle har stemmerett, og på mange områder er vi nesten likestilt. Men nesten er ikke godt nok. Og globalt er kampen langt fra over.

Mange steder står jenters rettigheter på spill hver dag, og det er viktig at ungdom engasjerer seg for å styrke disse rettighetene.

HVA ER FOKUS?

FOKUS står for Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål. Det er en organisasjon som samler kvinneorganisasjoner i Norge, og som jobber for kvinners og jenters rettigheter internasjonalt.

Gjennom samarbeid med lokale grasrotorganisasjoner i andre land, bidrar FOKUS til å styrke kvinners og jenters rettigheter og bygge kvinnebevegelser.

Målet er klart: Når kvinner og jenter står sterkt, står hele samfunnet sterkere.

HUORFOR ER KVINNEKAMP VIKTIG?

- I flere land får jenter fortsatt ikke gå på skole.
- Kjønnslēmlestelse og barneekteskap er fortsatt utbredt.
- Kvinners rett til å bestemme over egen kropp er under press mange steder.
- Også i Norge finnes lønnsforskjeller, trakassering på nett og vold i nære relasjoner.

ALT HENGER SAMMEN

Engasjement kan forandre verden – særlig når ungdom tar ansvar.

Tenk på Malala Yousafzai fra Pakistan, som ble skutt fordi hun mente jenter har rett til utdanning, men som senere vant Nobels fredspris.

Eller Greta Thunberg, som startet en enkel skolestreik og fikk millioner med seg.

Eller Ella Marie Hætta Isaksen, som står opp for samenes rettigheter i Norge.

De viser at én ungdom faktisk kan starte en bevegelse.

LOCK IN NÅ

Rettigheter er aldri garantert. De må forsvares og styrkes. FOKUS jobber sammen med ungdom og kvinneorganisasjoner i mange land for å styrke kvinners og jenters makt, rettigheter og tilgang til ressurser.